

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Matic Hiršman

Politična participacija in terorizem: primer Hezbolah

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Matic Hiršman

Mentor: doc. dr. Iztok Prezelj

Politična participacija in terorizem: primer Hezbolah

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

Politična participacija in terorizem: primer Hezbollah

Hezbollah je v očeh mnogih ljudi širom sveta le ena izmed organizacij, ki kalijo mednarodni mir. Enako jo dojemajo države in njihovi voditelji na čelu, zaradi česar je uvrščena na seznam terorističnih organizacij. Toda tako kot vsaka medalja ima tudi zgodba Hezbollaha dve plati. Hezbollah se med drugim bori za pravice libanonskih šiitov in njihovo dostojanstvo, tako z orožjem kot z besedami in humanitarnimi akcijami. Zgradil je kompleksno socialno-zdravstveno infrastrukturo, ki je izredno učinkovita in nudi svojim podanikom blagostanje. Tako mu je uspelo zediniti nekoč nezorganizirano in neenotno šiitsko prebivalstvo in ustvariti skupnost ter t.i. območja, kjer ne vlada država temveč Hezbollah.

Diplomsko delo se osredotoča na oblikovanje solidarnostnih skupin, ki nastanejo skozi proces politične participacije. V raziskavo so vključene temeljne značilnosti politične participacije in njenih oblik pri čemer je poseben poudarek na terorizmu kot nekonvencionalni obliki participiranja.

Ključne besede: politična participacija, terorizem, solidarnostni sistemi in Hezbollah.

Political participation and terrorism: Hezbollah

Hezbollah is in the eyes of many people around the world only another organization that disturbs international peace. Countries and their leaders have the same perception of it and that is why it is listed on the list of terrorist organizations. But like every medal, the story of Hezbollah has also two sides. Hezbollah among other things also defends rights of Lebanese Shiites and fights for their dignity with both arms as in words and humanitarian actions. He built a complex social and medical infrastructure which is extremely efficient and offers its people prosperity. Thus he managed to unite once unorganized and ununiform Shiite population, and create a community and so called areas, where Hezbollah is the ruler and not the government.

This thesis focuses on the creation of solidarity groups that arise through the process of political participation. The survey includes basic characteristics of political participation and its forms with particular emphasis on terrorism as an unconventional form of participation.

Key words: political participation, terrorism, solidarity system and Hezbollah.

KAZALO

1	UVOD	5
2	METODOLOŠKI OKVIR	7
	2.1 OPREDELITEV PREDMETA IN CILJEV PREUČEVANJA	7
	2.2 HIPOTEZA	7
	2.3 UPORABLJENA METODOLOGIJA	8
	1.4 TEMELJNA POJMA	8
3	POLITIČNA PARTICIPACIJA.....	9
	3.1 RAZUMEVANJE POLITIČNE PARTICIPACIJE.....	9
	3.2 RAZLIČNI SLOGI POLITIČNE PARTICIPACIJE.....	10
	3.3 POLITIČNA PARTICIPACIJA IN SOLIDARNOSTNI SISTEMI.....	11
	3.4 SOCIALNI KAPITAL	12
4	TERORIZEM KOT NEKONVENCIONALNO PARTICIPIRANJE	13
5	HEZBOLAH SKOZI PRIZMO TEORIJE O POLITIČNI PARTICIPACIJI.....	15
	5.1 OZADJE IN NASTANEK.....	17
	5.2 ORGANIZIRANOST.....	18
	5.3 FINANCIRANJE IN OSKRBOVANJE	19
	5.4 AKTIVNOSTI.....	20
	5.4.1 VOJAŠKE AKTIVNOSTI.....	21
	5.4.2 POLITIČNE AKTIVNOSTI.....	23
	5.4.3 SOCIALNO VARSTVO.....	24
	5.4.4 INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKE AKTIVNOSTI.....	26
6	SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZE	27
7	LITERATURA.....	29

1 UVOD

Politična participacija je že dolgo predmet preučevanja politične znanosti, saj je temeljno vprašanje politike in demokracije. Tekom zgodovine človeštva so se oblikovali različni politični sistemi, naj bodo to preprosta plemena ali pa kompleksnejše državne entitete. V vseh, ne glede na velikost in kompleksnost, se ljudje na takšen ali drugačen način vključujejo v politični sistem. To kako se bodo ljudje vključevali vanj je predvsem odvisno od njihovih motivacij in sposobnosti. Ljudje v avtoritarnih režimih imajo na primer motivacijo kot tudi sposobnosti bistveno drugačne od tistih, ki živijo v liberalnih demokracijah. Vendar to pravilo ne velja vedno. Okoliščine in razmere, v katerih ljudje živijo in delujejo torej vplivajo ne samo na številčnost aktivno vključenih v politični sistem, temveč tudi na način, vzrok, namen in intenzivnost vključenosti ter ali se bo kakšna etnična skupina ali družbeni razred drugače vključeval.

Politično participiramo lahko na različne načine, kot vesten državljan z obiskom volišč ali pa kot aktivni član politične stranke. Obstajajo tudi manj miroljubne oblike zagovarjanja svojih stališč in stremjenja k lastnim političnim ciljem. S tem mislim na najbolj ekstremno in nasilno obliko političnega participiranja, to je terorizem. O pojavu, ki v človeški zgodovini ni nov, se je na veliko začelo govoriti šele zadnjih nekaj desetletij, mejnik njegovega raziskovanja in preučevanja pa je zagotovo 11. september.

Politična participacija in znotraj le-te terorizem sta teoretična osnova diplomskega dela, ki bosta služila kot nekakšen okvir, znotraj katerega bom skušal pojasniti in odgovoriti na ključna vprašanja. Omogočila bosta razumevanje in lažje preučevanje problematike političnega participiranja. S teoretičnim orodjem bom skušal razumeti vlogo Hezbolaha v libanonskem in svetovnem političnem prizorišču, njegovo uspešnost in odkriti ali je njegovo najmočnejše orožje njegov bogat arzenal orožja ali množica privržencev, ki stoji za njim. Kaj mu omogoča uspešno krmiljenje po političnem odru?

Diplomsko delo je zgrajeno po nekakšnem logičnem zaporedju in sestavljeno iz sedmih poglavij, med katerimi so nekatera še naprej razčlenjena. Prvi del predstavljajo abstrakt, uvod in metodološko-hipotetični okvir. V uvodu se bralec seznanja s temo diplomskega dela, medtem ko metodološko-hipotetični okvir začrta nadaljno pot, od opredelitve predmeta in

ciljev preučevanja do hipoteze ter uporabljene metodologije in temeljnih pojmov. Drugi, teoretični del tlakuje pot k razumevanju teorije, saj ga sestavljajo poglavja politična participacija in terorizem kot nekonvencionalno participiranje. Znotraj poglavja o participaciji so predstavljene njene temeljne teorije, različni slogi, oblikovanje solidarnostnih sistemov in socialni kapital. V poglavju o terorizmu so prav tako predstavljene nekatere ključne teorije in značilnosti pojma. Tretji in najpomembnejši diplomskega dela, v katerem je teorija aplicirana na konkreten primer, je Hezbollah skozi prizmo teorije o politični participaciji. V njem je natančno preučevan glasnik libanonskih šiitov, od njegovega nastanka v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja in organiziranosti, do njegovih aktivnosti na vojaškem, političnem, socialnem in medijskem področju. Podpoglavje je namenjeno tudi njegovemu financiranju in oskrbovanju, ki omogočata njegovo delovanje. Čisto na koncu diplomskega dela sledita še sklep in verifikacija hipoteze, ki zajema zaključne misli in ugotovitve, ter seznam literature, ki je pravzaprav prvotno porodila idejo in nastanek diplomskega dela.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 OPREDELITEV PREDMETA IN CILJEV PREUČEVANJA

Predmet preučevanja diplomskega dela je terorizem skozi prizmo politične participacije. S pomočjo teorij o politični participaciji bom v diplomskem delu najprej opredelil politično participacijo in njene sloge. Potem bom izpostavil terorizem kot eno izmed ekstremnih oblik politične participacije in predstavil njegove značilnosti. V drugem delu se bom osredotočil na libanonski Hezbolah, ki kljub temu, da ponekod velja za teroristično organizacijo, njegove dejavnosti niso izključno nasilne, saj politične cilje skušajo doseči z aktivnim angažiranjem na različnih področjih. Hezbolah je predvsem znan po tem, da ima izoblikovan močan ustroj, ki mu omogoča vodenje raznovrstnih institucij, od katerih imajo koristi predvsem libanonski šiiti.

Cilji diplomskega dela torej so:

- opredelitev pojma politične participacije,
- izpostava značilnosti in oblik politične participacije,
- opredelitev terorizma v okviru teorije o politični participaciji,
- predstavitev Hezbolaha skozi oči teorije o politični participaciji.

Opredelitev pojma politične participacije bo omogočila, da bodo konkretna dejanja libanonskega Hezbolaha dobila pravi pomen oziroma da bodo videna s pravega zornega kota, tj. zornega kota politične participacije. Posebno mesto si zasluži tudi opredelitev terorizma, saj se smatra kot ena izmed oblik politične participacije, ki se je poslužuje tudi Hezbolah, kadar njegove želje in zahteve niso uslišane.

2.2 HIPOTEZA

Razlog za uspešnost in priljubljenost Hezbolaha je moč najti v dejstvu, da mu ljudje bolj zaupajo kot državnim institucijam in se vanj aktivneje vključujejo. Odgovor za to tiči v oblikovanju solidarnostnih skupnosti, ki nastajajo pri procesu politične participacije.

2.3 UPORABLJENA METODOLOGIJA

Kot prva in najpomembnejša je *metoda zbiranja virov*. Potrebno je bilo zbrati čim več relevantnih virov, tako primarnih in sekundarnih, ki zadevajo proučevano temo. Pri tej metodi sem se seznanil s temo in prvič stopil v stik z dilemami, ki sem jih kasneje še srečeval pri raziskovanju. Naslednja metoda, ki sem jo uporabil je *analiza in interpretacija primarnih in sekundarnih virov*, s katero sem preučil dokumente, poročila, uradne spletne strani in zapisnike ter knjige, članke in raziskovalna poročila. Z *deskriptivno metodo* sem opisal temeljne pojme diplomskega dela kot sta politična participacija in terorizem, kasneje pa ju s *primerjalno metodo* tudi primerjal ter iskal skupni imenovalac. Prav tako pa je bila pri raziskovanju uporabljena tudi *študija primera*. Z le-to sem naredil korak od splošnega h konkretnemu.

1.4 TEMELJNA POJMA

Politična participacija: je pojem pod katerega spadajo vse drže državljanov, katerih cilj je vplivati na politični proces. Z drugimi besedami, vključenost posameznika v politični sistem na različne načine, segajoč od popolnega nezanimanja do zasedanja politične funkcije (Rush v Della Porta 2003, 64). Politična participacija označuje vse prostovoljne akcije, s katerimi želijo posamezniki vplivati na oblikovanje javnih politik in na politične odločevalce (Axford 2002, 121). In kot to se štejejo vsa – tako konvencionalna kot tudi nekonvencionalna - dejanja (Janda in drugi 1992).

Terorizem: univerzalno sprejete definicije terorizma nimamo, kar dokazuje na kompleksnost pojma. A vseeno večina obstoječih definicij omenja terorizem kot načrtovanje, organiziranje in izvajanje ter podpiranje nasilnih dejavnosti, ki so večinoma uperjene proti nedolžnim ciljem z namenom doseganja določenih političnih ciljev. S tem se skuša vplivati na politične odločevalce, da ravnajo tako kot želijo teroristi (Prezelj 2006, 18). Seveda obstaja več različnih oblik oziroma vrst terorizma, čeprav so meje med njimi zelo zabrisane in jih je v nekaterih primerih zelo težko opredeliti. Tako poznamo verski, nacionalistični, državni, levičarski, desničarski, samomorilski, informacijski in narkoterorizem (Pavič 2007). Zanimivo dejstvo je tudi, da so cilji političnega boja in terorizma lahko popolnoma enaki ali celo isti, razlike so le v metodah doseganja teh ciljev (Combs v Prezelj 2006, 20).

2 POLITIČNA PARTICIPACIJA

Politična participacija je torej teoretični temeljni kamen diplomskega dela. Pojem je zelo širok in ima vrsto različnih definicij, kar nakazuje na kompleksnost in zanimivost, ki je mnoge strokovnjake že pred menoj pognala na pot raziskovanja politične participacije. V naslednjih odstavkih bo pozornost usmerjena predvsem nanjo, njenih temeljnih značilnosti in oblik. Čeprav so politično participacijo poznali že ljudje v antiki – dober primer so grški polisi – pa o moderni, nam bolj znani, lahko govorimo šele kasneje. Participacija je omogočila razvoj zamisli o ljudski suverenosti, ki se je na evropskih tleh dejansko razvila nekje sredi 18. stoletja z javnim prostorom, kar je omogočalo medsebojno vplivanje med državljani in predstavniki institucij (Mayer in Perrineau 1992 v Della Porta 2003, 64). Kasneje se je s širjenjem stopenj splošne volilne pravice, razvijala ta ideja, ki je postala poglavitno orodje participacije državljanov (Della Porta 2003, 64). Danes je politični sistem, ne glede na to ali je demokratičen ali ne, odvisen od politične participacije oziroma sodelovanja državljanov v javnem in političnem življenju, saj se s tem reproducira (Adam 1987, 107).

3.1 RAZUMEVANJE POLITIČNE PARTICIPACIJE

Po tej definiciji je participacija poskus prebivalcev, da vplivajo na delovanje političnih odločevalcev (Brezovšek 1995, 200). Toda beseda poskus je presplošna in nam ne pove veliko. Je to opravljati svojo državljansko dolžnost in hoditi na volitve? Je to kandidirati na volitvah in zasedati politično funkcijo? Kaj pa udeležba na demonstracijah in atentat na predsednika države? Vprašati se moramo ali k politični participaciji spadajo tudi dejanja, ki nastajajo zaradi političnih nagibov, ali pa dejanja, ki imajo nasploh politične posledice? Odločitev ali bomo nekaj obravnavali kot obliko participacije je precej težja kot zgleda na prvi pogled. Tukaj so si strokovnjaki neenotni, saj je po mnenju nekaterih participacija že vsako izpostavljanje političnim sporočilom, npr. branje časnikov ali gledanje televizijskih poročil. Čeprav gre tukaj bolj za navzočnost, ki se razlikuje od delovanja, do katerega pride, ko se nekdo loti političnih akcij (Della Porta 2003, 64-65). S tem spoznanjem lahko konkretnije definiramo participacijo. Participacija je sodelovanje v procesu vladanja in priložnost zasebnikov, da so v primerjavi z uradniki in izvoljenimi predstavniki udeleženi pri oblikovanju politik. Je poskus, težnja ali prizadevanje običajnih ljudi v katerem koli političnem sistemu, da vplivajo na delovanje vladajočih. Gre torej za politično usmerjeno dejavnost in ne zgolj politično aktivnost zaradi političnega razvrščanja, za dejavnost, ki se

nanaša na boj za oblast in na njeno izvajanje. Pri participaciji gre lahko za razpravo in običajno glasovanje ali pa za upor in nemire (Brezovšek 1995, 200). Podobno meni Axford, za katerega politična participacija označuje vse prostovoljne akcije, s katerimi posamezniki skušajo vplivati na oblikovanje javnih politik. Znotraj le-te gre za sodelovanje vseh zainteresiranih posameznikov v procesu opredeljevanja, oblikovanja, izvajanja in evalvacije javnih politik (Axford 2002, 121). Tukaj se vidi skupni imenovalec s prejšnjo definicijo, saj prav tako v ospredje postavlja aktivne državljane, ki skušajo z delovanjem vplivati na politični proces, ne glede na kakšen način se tega lotijo (volitve, denarni prispevek stranki ali kandidatu, kandidirati, biti član stranke, itd.).

3.2 RAZLIČNI SLOGI POLITIČNE PARTICIPACIJE

Poznamo konvencionalne in nekonvencionalne oblike politične participacije. Slednje uporabijo ljudje takrat, kadar volilni postopek ne more zadovoljiti konfliktnih teženj. Zato se lahko skupine, ki so v slabšem položaju, zatečejo k močnejšim dejanjem, na primer demonstracije, upori, umori ali oborožene revolucije. Pri konvencionalnih oblikah gre pa predvsem za ustaljene oblike participiranja, kot je glasovanje na volitvah, referendumih, aktivno članstvo v politični stranki, sodelovanje pri volilnih kampanjah, itd (Brezovšek 1995, 201).

Raziskovalci so se dolgo časa posvečali le konvencionalnim oblikam participacije, nekonvencionalne pa so namerno obšli in izločali. Eden prvih, ki je v raziskave vključil tudi nekonvencionalne je Lester Milbrath. Ugotovil je, da ker participiranje lahko zahteva različno časa in truda, da lahko posameznike razvrstimo v tri kategorije, glede na stopnjo angažiranosti. Te kategorije so gladiatorji, gledalci in otopeli. Prvih je nekaj manj kot 10% ljudi, drugih je največ kar 60%, tretjih nekaj več kot 30% (Milbrath v Della Porta 2003, 65-66). Kasneje se je zanimanje za nekonvencionalne oblike participacije povečalo in raziskovalci so opazovali hitro rast novih oblik, kar jih je še dodatno motiviralo k spremljanju teh pojavov. Česar pred leti niti pod razno niso šteli k politični participaciji, pa je zdaj postala stalnica raziskovanja participacije. Dalton je opredelil nekaj teh novih oblik participiranja in sicer mirne kot so pisma bralcev, podpisovanje peticij, udeležba na mirnih sprevodih, sodelovanje v bojkotu, samozmanjševanje davkov, do bolj ekstremnih kot so zasedba poslopij, cestne zapore, udeležba na divjih stavkah, povzročanje škoda na gmotnih dobrinah

in nasilje zoper ljudi (Dalton v Della Porta 2003, 69). Zatem je strokovnjake začelo zanimati razmerje med konvencionalno in nekonvencionalno participacijo. Ugotovili so, da je prva v medsebojni odvisnosti z drugo, kaže pa se v tem, da ljudje, ki se zanimajo za politiko težijo k temu, da bi sočasno posegali po vseh dostopnih orodjih za uveljavitev pritiska na oblast. Prav tako so ugotovili, da s križanjem obeh oblik delovanja, lahko subjekte ločimo na:

- nedejavne, ki jih politika ne zanima,
- konformiste, ki so malo vključeni v konvencionalne dejavnosti,
- reformiste, ki delujejo na konvencionalen način, vendar že segajo tudi po zakonitih nekonvencionalnih oblikah,
- aktiviste, ki delujejo tako konvencionalno, kot tudi nezakonito nekonvencionalno in
- protestnike, ki zavračajo konvencionalne oblike, segajo pa le po vseh nekonvencionalnih (Della Porta 2003, 70).

Participacijo prav tako delimo na formalno in neformalno. Prve so oblike določene z zakonom in za oblast obvezujoče, za druge pa velja, da se prebivalci sami glede na temo odločijo, katero oziroma kakšno bodo uporabili (Brezovšek 1995, 201).

3.3 POLITIČNA PARTICIPACIJA IN SOLIDARNOSTNI SISTEMI

Pri politični participaciji pride do nastanka tako imenovanih solidarnostnih sistemov, ki so vgrajeni v temelj same opredelitve interesa. Če drži, da tisti, ki se mobilizira brani določene interese, potem je moč te interese razpoznati samo izhajajoč iz določenega vrednotnega sistema. Zanimanje za lastno gmotno blaginjo na primer ni absolutno ali prirojeno, marveč je bolj povezano z določenim pojmovanjem sveta. Ponudba vrednot usmerja ljudi k temu, da se poistovetijo s širšimi skupinami, pri katerih imajo občutek, da sodijo vanje in v korist katerih so člani pripravljeni tudi delovati. V takšnem gledanju je politična participacija akcija solidarnosti z drugimi, njen cilj pa je ohranjanje ali spreminjanje strukture in vrednot prevladujočega sistema interesov. Proces participacije zahteva oblikovanje solidarnostnih skupnosti, znotraj katerih se posamezniki med seboj obravnavajo kot enaki. Precejšen del politične skupnosti se namreč usmerja k oblikovanju teh skupnosti, tako da ustvarja skupnostjo identiteto, ki potem postane temelj participacije. Gledano iz individualnega vidika izgleda tako, da mora posameznik določiti tisto posebno družbeno vlogo, ki bo temeljni

dejavnik njegovega življenja, ter se poistovetiti z drugimi posamezniki, ki so v enakem položaju kot on (Pizzorno v Della Porta 2003, 72).

Oblikovanje identitete je prvi pogoj za kolektivno dejanje, hkrati pa tudi njegova posledica. Participacija spremeni identiteto posameznikov, ko krepi čustveno pripadnost določeni skupini in omili poistovetenje z drugimi družbenimi vlogami. Med razvijanjem kolektivnega ravnanja se identiteta ustvarja in obnavlja. Prispeva delovanje k oblikovanju in utrjevanju poistovetenja, tako da zariše meje med udeleženci, ki so vključeni v spor. Da bi bilo delovanje kolektivno, morajo biti tisti, ki delujejo, sposobni opredeliti sami sebe, druge družbene dejavnike in vsebino odnosa, ki jih povezuje. Opredeliti morajo določen "mi", s katerim je treba biti solidaren, in "tiste druge", ki jim je treba prilepiti krivdo za razmere, ki bi jih radi spremenili. To vsebuje pozitivno opredelitev tistih prvih, in negativno onih drugih. Najbolj pomembno, da pride do medsebojnega učinkovanja, pa je da identitete različnih dejavnikov dobijo priznanje tudi navzven, ker je del mobilizacije usmerjen tudi k takšnemu iskanju priznanja, ki ga ni mogoče ločiti od same identitete (Pizzorno v Della Porta 2003, 73).

Solidarnostni sistemi nas pripeljejo k vprašanju o različnih slogih participacije, ki so lastni različnim etičnim ali družbenim skupinam, ter k vprašanju o pogojih za nastanek novih oblik participacije. Samuel Barnes in Max Kaase sta ugotovila, da so vse večje skupine državljanov, ko se soočijo z zakoni in odločitvami, ki se jim zdijo krivični, pripravljeni poseči po takšnih oblikah ukrepanja, za katera je značilna nekonvencionalnost (Barnes in drugi 1979, 175). Participaciji ne gre toliko na roko splošni središčni položaj, temveč gre bolj za središčni položaj v razmerju do nekega razreda ali skupine, tako da je način nedvoumnega umeščanja v razmerju z njim tisto, kar krepi misel za združevanje. Tako se lahko pojasni, zakaj so nekatere skupine, ki imajo nizke statusne možnosti, v nekaterih primerih sposobnejše organizirati se kot druge in/ali so zato tudi bolj udeležene kot druge (Pizzorno v Della Porta 2003, 73).

3.4 SOCIALNI KAPITAL

Je relativno nov pojem, ki je povezan s človeškim kapitalom, označuje pa vključenost posameznika ali kolektivne akterje v družbene vezi in omrežja. Bistvo socialnega kapitala so medosebni odnosi oziroma omrežja in zaupanje. Socialni kapital je bogatejši, če poznamo veliko ljudi in z njimi delimo iste poglede oziroma nazore. S tem ko se ljudje medsebojno

družimo in te odnose tudi negujemo, lahko lažje dosežemo tiste cilje, ki jih sami kot posamezniki ne bi mogli (Field 2003, 1). Sicer ne govorimo le o socialnem kapitalu posameznikov, temveč tudi o socialnem kapitalu skupin in družb. Subjekti, ki razpolagajo z večjim socialnim kapitalom so praviloma bolj uspešni v doseganju svojih ciljev kot taki, ki le-tega nimajo ali ga zanemarjajo. Coleman z že bolj razvitim pojmom socialnega kapitala pove, da je ta v primerjavi z ekonomskim in človeškim najmanj otipljiv oziroma očiten, saj obstaja v odnosih med ljudmi. Prav tako kot ekonomski in človeški, tudi socialni kapital deluje produktivno; skupina, v kateri vlada zaupanje, je sposobna doseči veliko več kot skupina, kjer zaupanja ni. To torej pomeni, da je socialni kapital v prvi vrsti odvisen od zaupanja do družbenega okolja. Ravno tako so pomemben del socialnega kapitala norme, za socialni kapital pomembna pa je tista norma, ki omogoči da se posameznik odreče samo-interesom in deluje v korist skupnosti. Te norme vodijo ljudi, da delujejo za javno dobro in pripomorejo k reševanju nastalih problemov v skupnosti (Coleman 1988, 100-108). Socialna omrežja so pomembna iz razloga, ker povezujejo ljudi. V resničnem življenju gre za mešanje horizontalnih in vertikalnih omrežij. In ko se ta omrežja širijo, se širijo zaupanje in mreže civilnega vključevanja. Bolj kot so te mreže goste, večja je možnost, da bodo ljudje med seboj sodelovali za skupno dobro (Putnam 1993, 67-173). Socialni kapital je torej posebna oblika družbenih relacij, ki posameznikom omogoča, da sodelujejo in dosežejo cilje. Socialni kapital se nanaša na značilnosti družbene organizacije, kot so omrežja, norme in družbeno zaupanje, ki olajšavo koordinacijo in kooperacijo za vzajemno korist (Putnam 1993, 67-173).

3 TERORIZEM KOT NEKONVENCIONALNO PARTICIPIRANJE

Tako kot pri politični participaciji tudi pri terorizmu ne poznamo univerzalne ali splošno sprejete definicije. Obstaja veliko akademskih in praktičnih opredelitev, ki definirajo terorizem. Problem je v tem, da se z enim pojmom skuša zajeti več dejavnosti, ki pa nimajo skupnih značilnosti. Problem predstavlja tudi stalno spreminjanje terorizma tekom zgodovine, najpomembnejše dejstvo pa so t.i. očala, ki jih opazovalec terorističnega dejanja in izvajalcev nosi. Na definiranje zelo vpliva vrednostna sodba le-tega, zato je izredno pomembna objektivnost opazovalca. Tovrstna problematika se zelo dobro vidi pri nestrinjanju in pogosti zamenjavi terorizma s pojmi kot so boj za svobodo, posebna vojna, gverila in diverzija (Prezelj 2006, 18-20).

Naslednji definiciji v ospredje postavljata element strahu. Za Combsovo je terorizem nasilno dejanje s političnim ciljem in motivom, ki se ga zagreši zoper nedolžne osebe. Izvedeno je pred publiko, pri kateri se želi doseči reakcijo v obliki strahu in reagiranja oziroma nereagiranja. Na koncu še pravi, da so vsa teroristična dejanja nasilna dejanja, kar pa ne drži obratno (Combs v Prezelj 2006, 21). Naslednja definicija pravi, da je terorizem strah vzbujajoča metoda ponavljajočega nasilnega delovanja s strani prikritih akterjev, ki so lahko zelo različni, od posameznikov, skupin ali celo držav. Te iz specifičnih kriminalnih ali političnih razlogov uporabijo nasilje zoper tarči. Neposredna tarča ni glavna tarča, temveč priložnostna ali simbolična iz ciljne populacije in služi kot generator sporočanja. Proces nasilne in ogrožajoče komunikacije med izvajalci terorističnih dejanj, žrtvami in glavnimi tarčami se izrabi za manipulacijo glavne tarče in jo pretvarja v tarčo terorja, zahtev ali pozornosti (Schimid v Prezelj 2006, 20). Terorizem torej deluje z manipuliranjem in širjenjem strahu. Njegov namen je, da vsak posameznik ciljne publike v sebi vidi naslednjo potencialno tarčo teroristov. Ljudem se skuša odvzeti občutek varnosti in onemogočiti uživanje vsakdanjega življenja. Ljudje posledično ustvarjajo pritisk na politične odločevalce, da ravnajo po volji teroristov. Z drugimi besedami, ljudje postanejo orodje teroristov pri doseganju političnih ciljev. Vsako ciljno populacijo skrbno in natančno preučijo, s čimer odkrijejo vse lastnosti in šibke točke populacije (Pavič 2007).

Veliko vlogo pri tem igrajo množični mediji s katerimi se lažje prenaša sporočila, zahteve in grožnje. Pravzaprav so mediji pomembno orožje teroristov, saj bi brez njih težko dosegli občutek strahu v ciljni publiko velikih razsežnosti. Tako lahko teroristi kljub svoji majhnosti v primerjavi z državo oziroma ciljno publiko dosežejo zmago s premetenim psihološkim bojevanjem (Ganor 2002). To psihološko bojevanje ima lahko enake ali celo večje učinke kot orožje za množično uničevanje (Gus 2003, 294). Z mediji teroristične organizacije tudi predstavijo razloge za svoj obstoj in delovanje ter s tem skuša doseči širšo javno podporo. S tem lahko tudi vplivajo na javnost v taki meri, da se razpoloženje obrne proti vladi ali celo omogoči popuščanje njihovim zahtevam (Pavič 2007). Množični mediji pa niso edino sredstvo, ki teroristom omogoča še boljše delovanje. Tukaj so tudi vedno modernejšie komunikacijske tehnologije, ki so dostopne praktično vsem (Homer-Dixon 2002). Tehnološki razvoj na področju oborožitvenih sistemov vpliva na spekter sredstev, ki jih teroristi lahko uporabijo, tehnološki in informacijsko-komunikacijski razvoj družbe povečuje njeno ranljivost hkrati pa omogoča lažje in boljše delovanje teroristov ter nasplošno boljše opremljenost, izurjenost in tehnološko dovršenost. Zaradi tega narašča ogroženost objektov

kritične infrastrukture (elektroenergetski sistemi, transportni sistemi, itd.), velik vpliv pa ima tudi večja mobilnost ljudi in lažje prehajanje mej (Dakič 2004, 51).

Terorizem ogroža nacionalno in mednarodno varnost zaradi svojih oblik in posledic. Neposredne posledice so v glavnem človeške žrtve in materialna škoda, trpljenje in strah, spodkopavanje načel pravne države in drugih načel na katerih so zgrajene sodobne demokracije in ogrožanja družbene kohezije ter politične stabilnosti. Ravno zaradi številnih vzrokov, metod in posledic, sodi sodobni terorizem med kompleksne grožnje varnosti, in je tipični primer asimetrične grožnje, pri čemer se asimetrija nanaša na neproporcionalnost subjekta, ki ogroža, sredstev, ki jih uporablja, in nastalih posledic (Prezelj 2006, 19-20). Teroristi uporabljajo zelo različne metode. Le-te vsaj delno izražajo politično okolje iz katerega izvira teroristična organizacija. Metode, ki so skupne večini terorističnih organizacij so umori, ugrabitve in zajetje talcev, letal, ladij, izsiljevanje, kraje in ropi, bombni napadi, proizvodnja, posedovanje, prevozi in hranjenje orožja in razstreliva, širjenje kontaminiranih snovi in izpostavljanje ljudi, živali in okolja nevarnostim, zaplembe in poškodbe sredstev javnega prevoza, infrastrukturnih objektov in javnih prostorov ter lastnine, motenje oskrbe z vodo, energijo in drugimi osnovnimi sredstvi, napadi in motenje delovanja informacijskega sistema, na koncu pa seveda grožnje z izvedbo zgoraj naštetih dejanj (Dedeoglu 2003, 96).

4 HEZBOLAH SKOZI PRIZMO TEORIJE O POLITIČNI PARTICIPACIJI

Če hočemo razumeti Hezbollah moramo razumeti razmere in okoliščine, ki so pripeljale do njegovega nastanka. Prav tako nam nudi odgovor na vprašanje zakaj se je v približno 30 letih obstoja tako uspešno zasidral v vse pore libanonskega življenja in se ohranil do danes. Naslednji odstavek je namenjen hitri predstavitvi najpomembnejših dejstev o Libanonu in njegovih značilnosti, še posebno demografskih značilnosti in etične sestave prebivalcev.

Libanon je majhna bližnjevzhodna država, ki meri okoli 10 400 kvadratnih kilometrov, ki leži ob Sredozemskem morju in meji na državi Izrael in Sirijo. Do konca prve svetovne vojne je bila del Otomanskega cesarstva, po njegovem razpadu pa je upravljanje ozemlja Libanona prevzelo Društvo Narodov, kasneje Francija. Tako je bilo do druge svetovne vojne, ko je leta 1943 Libanon postal neodvisen (CIA World Fact book 2010). V obdobju med letom 1975 in

1990 je v Libanonu divjala državljanska vojna. Notranje napetosti, ki so se kazale v glavnem kot politična in ideološka trenja med različnimi verskimi skupinami, so prerasle v odkrite spopade. Poleg tega so se v notranje zadeve vmešavale tudi druge države, največ Izrael in Sirija, pa tudi ZDA in Iran. Libanon se je razdelil na razne enklave, predvsem na krščanski in muslimanski del. Vsaka enklava je imela svojo milico, ki so kmalu prerasle v močno oborožene skupine, ki so obvladovale posamezna območja. Libanonska vojska je praktično razpadla saj so njeni pripadniki zaradi verskih in političnih razlogov začeli vstopati v vrste milic. Na začetek državljanske vojne so vplivali tudi drugi dogodki, ki so močno zaznamovali Libanon in sicer umik kolonizacijskih sil, arabsko-izraelske vojne in Črni september¹. Vojna je zahtevala 150 000 življenj in popolnoma uničila gospodarstvo sprva bogate države, v kateri se je nabiral naftni kapital. Libanonska mesta so bila med vojno večkrat porušena, atentati, ugrabitve, podtaknjene bombe in poulični boji so bili nekaj vsakdanjega. Kot sinonim za tako stanje se je v političnem žargonu uveljavil izraz libanonizacija (Repe 2005, 215-216).

Libanon ima približno 4 125 000 prebivalcev, ki so po narodnosti homogeni, saj je 95% Arabcev, 4% Armencev in 1% ostalih. Toda država slovi po svoji heterogeni verski sestavi prebivalstva. V Libanonu je namreč priznanih kar 17 različnih sekt. Največ je muslimanov, ki jih je 59,7% (šiitov, sunitov in drugih²), takoj za tem kristjanov, katerih je 39% (maronitov, grških pravoslavcev in drugih³), ostalih ki pa ne spadajo v nobeno od omenjenih dveh pa 1,3%. Uradni jezik je arabščina, vendar veliko ljudi govori tudi francosko, angleško in armensko (CIA World Fact book 2010). Omembe vredno je tudi dejstvo, da se v begunskih taboriščih nahaja okoli 200 000 palestinskih beguncev, ki so pribežali zaradi vojn in ne spadajo med državljane (Collelo 1987).

Verska heterogenost prebivalstva vpliva na vsakdanje življenje ter na politični sistem in oblikovanje oblasti. Libanon je parlamentarna demokratična republika, oblast se deli na izvršno, zakonodajno in sodno vejo. Da bi se izognili novim trenjem, ki bi lahko vodili v nove verske spopade, so glavne tri funkcije zagotovljene trem največjim verskim ločinah: predsednik države je krščanski maronit, premier sunitski musliman, predsednik parlamenta pa šiitski musliman. Libanonski parlament je enodomen in ima 128 sedežev. Poslanski sedeži se

¹ Črni september se imenujejo poboji in pregon Palestincev v Jordaniji leta 1970, kar je povzročilo množičen prihod Palestincev v Libanon (On War 2000).

² Druzi, islamiti in alaviti (CIA World Fact book 2010).

³ Melkitski katoliki, armenska ortodoksna vera, sirski katoliki, armenski katoliki, sirska ortodoksna vera, rimokatoliki, Chaldean, Asirci, kopti, protestanti (CIA World Fact book 2010).

proporcionalno razdelijo med 17 denominacij in med 26 regij (Collelo 1987). V Libanonu pride pripadnost določeni veri do še večjega pomena, saj se z njo Libanonci identificirajo in umestijo ter temu primerno tudi vedejo. Tako politično kot tudi družbeno in vsakdanje življenje je močno zaznamovano (MERIA 2007).

5.1 OZADJE IN NASTANEK

Pomemben dejavnik pri nastanku je kriza identitete libanonski šiitov in njihove zapostavljenosti. V etnično in versko obarvani državi sta prevladovali dve skupnosti, kristjani in sunitski muslimani, kljub temu, da so bili šiiti bolj številčni. Oboji so bili družbeno in politično dobro organizirani, medtem ko za šiite to ni veljalo. Te so bili odrinjeni s političnega življenja in so zasedali dno družbene lestvice (Kramer 1993, 539). Sčasoma sta se ekonomski in socialni prepad med skupnostmi večala, kar je povzročilo še večji občutek marginalnosti in vedno večje napetosti. Ob izbruhu državljanske vojne je le prišel boljši čas in ustanovljeno je bilo gibanje Amal. Ta postane prvi in najpomembnejši glasnik interesov šiitskih muslimanov. V osemdesetih letih ga zaradi notranjih sporov zapustijo šiitski kleriki, ki kasneje s pomočjo iranskih varuhov islamske revolucije, ustanovijo novo oboroženo formacijo islamskega upora (Ovendale 1999). Iranski varuhi islamske revolucije so bili pripadniki kontingenta Iranske revolucionarne straže, ki se je boril v Libanonu in širil sporočila islamske revolucije (Kramer 1993, 539). Te so na začetku novačili ljudi tako, da so jim ponujali hrano, službe, posojila, zdravniške in ostale storitve, v zameno pa so morali priseči njim (Kramer 1993, 544). Tako iz različnih libanonskih šiitskih gibanj nastane Hezbolah. Cilj novoustanovljene formacije, ki se imenuje tudi božja stranka – po verzu iz korana – je poraziti sovražnike islama in prevzeti oblast v državi. Istega leta državo okupira Izrael, zgodi se pokol palestinskih beguncev in v državo prispejo še ameriške in francoske sile, kar vse vpliva na nastanek Hezbolaha in oblikovanje njegove identitete (Kramer 1993, 541-542). Pred tem pa je velik pečat na Libanon pustila islamska revolucija v Iranu. Hezbolah je nastal ob pravem času in na pravem mestu, s čimer je ljudi dobesedno posrkal vase. Njegovo rojstvo in pojav lahko primerjamo s prihodom odrešenika, ki bo naredil konec kalvariji šiitov ter jih odpeljal do boljših časov in jim zagotovil blagostanje, ki si ga po njegovem mnenju tako kot ostale verske in etnične skupine v državi zaslužijo.

5.2 ORGANIZIRANOST

Zaradi tega, ker ima Hezbolah okoli 200 000 članov, med katerimi prevladujejo libanonski šiiti, so morali vodilni moške dobro organizirati delovanje ustroja. Zaradi tako velike množice ljudi so glavna šiitska območja v državi razdeljena na 20 do 25 sekcij, vsaka sekcija pa naprej na več 10 vej. Člani so tako razporejeni po več sto majhnih skupin znotraj katerih delujejo in skozi katere se lahko kandidati vključujejo v Hezbolah. Obstajata dve metodi po kateri lahko posameznik postane član Hezbolaha, to sta vertikalna in horizontalna metoda, pri čemer je najpogostejši način vstopa novih članov prav vertikalna. Pri vertikalni metodi posameznik pristopi vanj skozi lokalno skupino toda po opravljeni preobrazbi, ki sestoji iz dveh stopenj. Prva stopnja traja eno leto in v njej se posameznik uči o Hezbolahovi kulturi in ideologiji ter obvezno strinjanje z mučeništvom kot pomemben element vere. Druga stopnja obsega učenja discipline v obliki telesne vadbe, vojaškega usposabljanja in dodeljevanja nalog. Po koncu druge stopnje se kandidata umesti ali v vojaški del ali v politično-socialni del Hezbolaha, odvisno v glavnem od njegovih sposobnosti in doseženih rezultatov. Manj pogosta je horizontalna metoda, pri kateri se sprejema nove člane na dovoljenje vodstva Hezbolaha. Gre za posameznike, ki so pokazali močno vero in podporo organizaciji in so strokovnjaki s katerega koli področja, ki ga potrebuje Hezbolah. To so zdravniki, inženirji, univerzitetni profesorji in diplomanti, še posebno tisti z izkušnjami na področju računalništva in medijev (SEMP 2005).

Hezbolah je hierarhično oblikovan, kjer zasedajo najvišji položaj verski voditelji. Posvetovalni svet ali Shura, ki ga sestavlja devet članov, je najvišje telo Hezbolaha. Posvetovalni svet z voditeljem na čelu ima oblast nad celotnim Hezbolahom. Vodi, načrtuje in usklajuje vse aktivnosti organizacije, od političnih in vojaških do ostalih in nosi odgovornost za vse (Azani 2006). Zaradi velikega spektra aktivnosti, ki obsegajo delovanje, ima Hezbolah pet odborov, ki so neposredno podrejeni glavnemu organu. Vsak odbor vodi član Posvetovalnega sveta. Ti odbori so parlamentarni, izvršni, sodni in politično-svetovalni odbor ter odbor za džihad. Parlamentarni odbor sestavljajo tisti člani, ki zastopajo Hezbolah v libanonskem parlamentu. Odbor se ukvarja s političnimi vprašanji in je odgovoren za zagovarjanje in uresničevanje interesov organizacije in njegove politike v parlamentu. Izvršni odbor je zadolžen za vprašanja kulture, izobraževanja, zaposlovanja in sociale ter za aktivnosti in postopke, ki se tičejo zadev delovanja stranke. Sodni odbor sestavljajo sodni predstavniki (strokovnjaki in svetovalci) z različnih področij, ki svetujejo članom in

privržencem glede sodb, konfliktov in prekrškov v okviru islamskega šeriatskega prava. Odgovoren je za sodni sistem na območjih, ki ga nadzira Hezbolah. Politično-svetovalni odbor deluje kot promotor politike in interesov Hezbolaha, neguje odnose z ostalimi političnimi gibanji in strankami v Libanonu, in zagotavlja Posvetovalnemu svetu politične analize. Zadnji in najbolj kontroverzni je odbor za džihad. Ta je zadolžen za islamski odpor in sveto vojno. Odbor načrtuje vojaške in teroristične operacije, pod naloge pa spada tudi rekrutiranje novih članov, njihovo usposabljanje in opremljanje, ter skrb za varnost v organizaciji (Azani 2006 in Hamzeh 1993).

5.3 FINANCIRANJE IN OSKRBOVANJE

Kako zelo pomembno vlogo igra šiitska skupnost pri obstoju in delovanju Hezbolaha se pokaže že pri načinu pridobivanja sredstev. Največji in najpomembnejši vir dohodkov organizacije Hezbolah predstavljajo prostovoljni prispevki, ki jih v obliki prispevka zakat⁴, darujejo tako v Libanonu kot tudi izven njega živeči šiiti. Te je moč najti v državah, kjer se nahajajo večje in manjše libanonske diaspore, in sicer v zahodni Afriki (Slonokoščena obala, Senegal, Gvineja, Sierra Leone, Liberia, Benin, itd), v latinski Ameriki (Brazilija, Argentina, Paragvaj, Venezuela, itd.) in celo v Združenih državah Amerike (mesta Charlotte, New York, Newark, Boston, Chicago, San Francisco, Houston, Dearborn, Louisville, Los Angeles, Portland, Atlanta in Tampa), ter seveda na Bližnjem vzhodu v drugih arabskih državah. Ne glede na to, ali gre za pripadnike nižjih ali višjih slojev, vsi jemljejo to kot sveto obveznost. Tudi premožnejši šiiti vlagajo vanj, saj v njem vidijo poslovne priložnosti, zlasti v njegovih socialnih programih (Levitt 2005). Libanonska razstresenost po svetu pa omogoča Hezbolahu še en dodaten način s katerim si polni blagajno. Del dohodkov namreč pridobi tudi z trgovino z belim blagom, ilegalno trgovino orožja, tihotapljenjem mamil in drugih redkih in dragocenih predmetov oziroma materialov (npr. diamantov) ter pranjem denarja, itd. To mu omogočata tranzitna lega Libanona, ki predstavlja nekakšen most med Evropo, Afriki in Azijo in razstreseno libanonsko skupnost po svetu (Hanser 2008, 56-59). Hezbolah tako posledično daje izredno velik pomen vsakršni pomoči vseh Libanoncev, saj predstavljajo zelo pomemben vir dohodka.

⁴ Zakat je islamska desetina, ki znaša 2,5% posameznikovega premoženja (Združeni narodi 2006).

Toda sredstva dobi Hezbolah tudi od Irana in Sirije. Iran naj bi mu letno namenil od 25 do 50 milijonov ameriških dolarjev, po mnenju nekaterih celo 100 milijonov in več. Poleg finančne podpore prejema tudi vojaško podporo, predvsem v obliki dobavljanja orožja in opreme, vojaških inštruktorjev in usposabljanj, ter diplomatsko in organizacijsko pomoč (Zadeh 2006). Orožje ter druga vojaška oprema in sredstva mu Iran oskrbuje preko Sirije, s tovornimi letali iz Teherana v Damask, od tam naprej pa s tovornjaki po kopnem v oporišča Hezbolaha v dolini Bekaa v Libanon. Podpore v obliki oskrbovanja z orožjem, urjenja in usposabljanja pa niso deležni samo borci Hezbolaha temveč tudi pripadniki drugih terorističnih skupin, predvsem Hamasa in nasplošno Palestince (Levitt 2005). S tem Iran med drugim izvaža ideje islamske revolucije v širši arabski in mednarodni prostor ter krepi svoj vpliv (Azani 2006). Sprva je bila njegova odvisnost od Irana in Sirije velika, sčasoma pa je ustvaril lastne finančne vire, ki mu omogočajo delovanje s čimer se je osvobodil od popolne odvisnosti od Irana in Sirije.

5.4 AKTIVNOSTI

Hezbolah je lokalni akter, ki močno vpliva na regionalno in globalno okolje. Čeprav je primarno območje delovanja južni Libanon ob meji z Izraelom ter območja kjer prevladujejo šiiti – južni Bejrut in dolina Beka – so njegovi apetiti veliko večji. Njegove prve akcije so bile teroristični napadi bolj kot ne ad hoc narave, kot samomorilski napadi, ugrabljanje letal in zajemanje talcev ter miniranje cest in postavljanje zased. Je prva islamska odporniška skupina, ki je taktično uporabljala samomorilske napade, atentate in ugrabitve ljudi zato ga lahko imenujemo pionir samomorilskih napadov saj jih je populariziral (Kramer, 1993, 548). Sčasoma je razširil svoj spekter delovanja in se do danes iz nepomembne skupine razvil v vplivno politično in vojaško organizacijo ter postal pomemben akter na libanonskem političnem odru, ki uživa neznansko podporo. Imel naj bi več kot 200 000 članov in še več simpatizerjev (Kramer 1993, 539). Toda Hezbolah je po mnenju Nasrallaha, v prvi vrsti džihad gibanje, ki se ukvarja s politiko, in ne politična stranka, ki vodi džihad (SEMP 2005). V naslednjih podpoglavjih bodo predstavljene glavne aktivnosti Hezbolaha, razvrščene po področju in sicer vojaške aktivnosti, politične aktivnosti, aktivnosti s področja socialnega varstva in informacijsko-komunikacijske aktivnosti.

5.4.1 VOJAŠKE AKTIVNOSTI

Ker ima Hezbollah oborožene pripadnike, mora poskrbeti za njihovo usposobljenost in izurjenost. Zelo podrobnih podatkov ni, vendar se ve, da je za to zadolženo njegovo oboroženo krilo oziroma vojaško-varnostni organ, ki ga sestavljata Islamski odpor in obveščevalno-varnostna služba. Oba sta neposredno podrejena posvetovalnemu svetu. Islamski odpor se deli naprej na dva oddelka in sicer na oddelek za rekrutiranje in oddelek za usposabljanje in urjenje. Naloga prvega je novačenje novih rekrutov, ki jih tudi ideološko indoktrinira, s čimer krepi posameznikovo predanost in zaupanje v Hezbollah in njegove nazore. Drugi oddelek medtem skrbi za usposabljanja borcev, tako novih kot starejših, na področju borilnih veščin, rokovanja z orožjem, streljanje na tarče in prve pomoči. Glede na končni uspeh in rezultat usposabljanj, borce naprej razvrstijo v eno izmed štirih sekcij oziroma skupin:

- mučeniška skupina: vanjo gredo tisti posamezniki, ki so pripravljene voditi in izvesti samomorilske operacije,
- specialne enote: v njej so elitni borci, ki so se že izkazali v gverilskem bojevanju; urjenja med drugim potekajo tudi v Iranu,
- skupina za upravljanje z raznoraznimi večjimi orožji: posamezniki, ki imajo izkušnje z rokovanjem vseh vrst orožij, zlasti raketnih sistemov zemlja-zemlja in zemlja-zrak,
- splošna skupina: borci, ki imajo širok spekter znanj in veščin, primerni za vodenje napadov, v glavnem odgovorni za obveščevalno dejavnost, logistiko in saniteto (SEMP 2005).

Islamski odpor ne miruje ampak se neprestano giblje po treh šiitskih območjih oziroma regijah v državi (Bejrut, Bekaa in južni Libanon), torej po območjih posebnega pomena za Hezbollah. Čeprav nikoli ni bil prav številčen – po grobih ocenah naj bi število pripadnikov bilo nekje med 5 000 do 20 000 aktivnih borcev – so le-te dobro izurjeni in oboroženi z najmodernejšim orožjem. Po drugih, bolj realnih ocenah naj bi bilo okoli 1 000 rednih borcev, poleg tega pa še 6 000 do 10 000 prostovoljcev. Skupine med seboj ne komunicirajo, ampak so v le v stiku s svojim vrhom. Zaradi tega ostaja tako skrivnost, ker v primeru razkritja ali uničenja ene skupine, to ne vpliva na ostale, ki lahko nemoteno delujejo naprej. Pripadniki so predvsem tisti z nižjega družbenega razreda, naprimer tesarji, kmetje, delavci in študenti. Še en varnostni ukrep, ki ga ima Hezbollah je to, da bodoče operacije ostanejo vedno tajne, svojih borcev vse do zadnjega ne obveščajo o naravi operacije. Da je Islamski odpor

najpomembnejši del govori že podatek, da je veliko število tisuč, ki zasedajo najvišja mesta, prišlo na svoje položaje iz njegovih vrst (SEMP 2005). Vsekakor je najbolje oborožena teroristična organizacija na svetu, saj ima v lasti ogromne količine orožja (IISS 2006).

Drugi del oboroženega krila predstavlja Obveščevalno-varnostni organ, ki je hkrati tudi najbolj skrivnosten. Vodi ga član, ki ima izkušnje na področju obveščevalno-varnostnih dejavnosti in katerega lojalnost generalnemu sekretarju in svetu Shura je nedvomna. Obveščevalno-varnostni organ je sestavljen iz dveh delov, prvi je oddelek notranje varnosti, drugi pa oddelek zunanje varnosti. Oddelek notranje varnosti je zadolžen za varnostna vprašanja znotraj organizacije in šiitske skupnosti. Njegova najpomembnejša naloga je preprečevanje infiltracije sovražnikov v strukture Hezbolaha in preprečevanje notranjih sporov med pripadniki. Oddelek prav tako vodi arhiv s podatki vseh članov in pripadnikov, ter tudi tistih, ki tako ali drugače pridejo v stik s Hezbolahom. Oddelek zunanje varnosti se medtem ukvarja s proti-obveščevalno dejavnostjo. Oddelek prav tako pošilja svoje operativece po svetu med libanonske diaspore, v katere se infiltrirajo. Po nekaterih ocenah naj bi bilo v obveščevalno-varnostnem organu 3 000 do 5 000 osebja (SEMP 2005).

Njihove postojanke za urjenje in usposabljanje bojnikov se nahajajo predvsem ob meji s Sirijo, v dolini Bekaa. Medtem ko se sam sedež, poveljstvo in uradi nahajajo v južnem Bejrutu (Azani 2006). Člani vrhovnega operativnega štaba so tako visoki predstavniki Hezbolaha kot tudi visoki častniki Iranske revolucionarne armade (SEMP 2005). Svoje teroristične celice ima Hezbolah tudi izven meja Libanona, v Evropi, Združenih državah Amerike, Latinski Ameriki in Afriki (Azani 2006).

Skozi čas je Hezbolah izvedel vrsto napadov, malega in velikega obsega. Od ugrabitve izraelskih vojakov, zajetja talcev in ugrabitve letal, do samomorilskih napadov in manjših vojaških operacij ter celo vojne z Izraelom. Kot je očitno je na začetku svoje poti izvajal bolj ali manj samomorilske napade. Danes velja omeniti, da ni bil vpleten v samomorilski napad že od odhoda Izraelskih sil iz Libanona in je usmeril svojo pozornost predvsem na gverilsko bojevanje proti Izraelu in njegovim silam.

5.4.2 POLITIČNE AKTIVNOSTI

Hezbollah skupaj z Amalom predstavlja eno izmed dveh največjih političnih strank v Libanonu, ki predstavljajo in zastopajo interese šiitov. Vendar se za razliko od njega Hezbollah ni razorožil (Kramer 1993, 539). Hezbollah je prvič nastopil na volitvah leta 1992, ko je osvojil 12 sedežev. Trenutno jih ima prav tako 12 od 128 poslanskih sedežev. Na splošnih volitvah leta 2005 je dobil 10,9% poslanskih sedežev, gibanje pa vseh 23 sedežev v južnem Libanonu, in skupno 35 sedežev po državi, kar je 27,3%. Po lokalnih volitvah leta 2004 je Hezbollah dobil nadzor nad približno 21% občin. Hezbollah je ena izmed glavnih strank Zavezništva 8. marec od polarizacije politične atmosfere Libanona marca 2005. Čeprav je Hezbollah se leta 2005 pridružil vladi, pa še vedno nasprotuje Zavezništvu 14. marec. Novembra 2006 sta Hezbollah in Svobodno patriotsko gibanje (FPM) in Amal zahtevali ustanovitev vlade narodne enotnosti, predčasne volitve in eno tretjino sedežev v vladi, kar bi jih omogočilo moč veta. Zaradi neuspešnih pogajanj z vladajočo koalicijo, je pet ministrov Hezbollaha in Amala odstopilo. Decembra istega leta so omenjene politične stranke pričele s protestiranjem, ki je trajalo vse do leta 2008 in povzročilo politično krizo v državi. Organizirali so vrsto protestov in posedanja v znaku nasprotovanja premiera Fouada Siniora. Kriza je trajala 17 mesecev, ko so izbruhnili spopadi med vlado in Hezbollahom, ko so prvi skušali uničiti njegovo telekomunikacijsko omrežje. Po 18 mesecih se je politična kriza končala s sporazumom iz Dohe, ki bi skoraj ponovno povzročila državljansko vojno. Hezbollah je dosegel pridobitev pravice veta v parlamentu. Istega leta junija je bila ustvarjena vlada narodne enotnosti in Hezbollah je dobil enega ministra in enajst od tridesetih sedežev v kabinetu (Egypt News 2009).

Libanonske parlamentarne volitve leta 2009 so potekale pod budnim očesom mednarodne skupnosti. O tem priča tudi dejstvo, da bo volitve nadzorovalo okoli 50 000 pripadnikov varnostnih sil, ki bi preprečili morebitno nasilje in 200 tujih opazovalcev. Za oblast sta se potegovali prozahodna parlamentarna struja, ki jo podpirajo Združene države Amerike in šiitska opozicija, ki jo podpirata Iran in Sirija. Prva je zbrana okoli Gibanja za prihodnost in združena v Zavezništvu 14. Marec, medtem ko je druga pod vodstvom Hezbollaha in se imenuje Zavezništvo 8. Marec. Pričakovati je bilo zelo negotov izid volitev in analitiki so napovedali tesen boj med obema političnima blokoma. Kljub temu pa nobena opcija ne bo zbrala dovolj glasov za popolno prevlado v parlamentu, zato bo potrebna velika koalicijska

vlada (RTVSLO 2009). Za 128 sedežev se je potegovalo 587 kandidatov. Zavezništvo 14. Marec je osvojilo 71 sedežev, medtem ko je Zavezništvo 8. Marec dobilo 57 sedežev in je prav za prav zelo podoben rezultat kot na prejšnjih volitvah (Slackman 2009). Toda čeprav je zmagalo zavezništvo pod vodstvom Gibanja za prihodnost, sestava vlade narodne enotnosti v tako etnično heterogeni in razdeljeni državi velik zahteva veliko dela in časa. Vlada narodne enotnosti je sestavljena po formuli 15-10-5. To pomeni, da zmagovalni politični blok dobi pravico do 15 ministrskih resorjev, poraženi blok 10, 5 pa jih predlaga in imenuje predsednik države, ki praviloma ne pripadajo nobeni politični opciji in se smatra za nevtralnega. Hezbolah ima trenutno dva ministra, to sta minister za kmetijstvo Hussein Hajj Hassan in državni sekretar za upravni razvoj Mohammad Fneish (Now Lebanon 2009). Toda vlada narodne enotnosti je zdržala samo 14 mesecev in tako 12. januarja 2011 padla, potem ko je vseh deset ministrov iz opozicije in kasneje tudi en neodvisni, odstopilo. Saada Haririja je nadomestil neodvisni kandidat Najib Mikati in tako ima Libanon po 5 mesecih politične krize ponovno vlado v kateri pa ima zvezništvo 8. Marec večino z 18 ministri (Bakri 2011).

Člani Hezbolaha, ki trenutno sedijo v parlamentu so:

- Ali Ammar in Bilal Farhat izvoljena v okrožju Baabda,
- Mohammad Fneish in Nawwaf Moussawi v okrožju Sour,
- Hassan Fadlallah v okrožju Bint Jbeil,
- Mohammad Raad v okrožju Nabatieh,
- Ali Fayyad v okrožju Hasbaya/Marjeyoun,
- Hussein Moussawi, Hussein el Hage Hassan, Nawwar el Sahili, Ali Mekdad in Elwalid Succariyeh pa v okrožju Baalbeck/Hermil (Wikipedia 2011).

V očeh javnosti je ustvaril sliko nepodkupljivosti, za razliko od vladajočih elit zaradi česar tudi danes sedi v parlamentu, ker ima podporo šiitske skupnosti in povrhu vsega še ne-muslimanov.

5.4.3 SOCIALNO VARSTVO

Po mnenju nekaterih naj bi bile humanitarne organizacije in skladi pod okriljem Hezbolaha le krinka za pranje denarja ter oboroževanje in podpiranje terorizma. Toda precejšen del teh skladov zagotavlja mnogim članom službo in jim omogoča preživetje (Levitt 2005). Danes predstavlja razvojni in socialni program Hezbolaha osrednjo vlogo v političnem programu

stranke. Kot sem že omenil dobiva Hezbollah od Irana poleg vojaške in politične tudi finančno pomoč. Ta je poleg financiranja ostalih dejavnosti v glavnem namenjena podpiranju socialnega in razvojnega programa Hezbollaha, s čimer se želi izboljšati in dvigniti življenjski standard libanonskih šiitov. Iranski skladi in pomoč so omogočili vzpostavitev mreže šol, bolnišnic, mošej in ostalih ustanov ter oblik socialnega varstva. Sama finančna pomoč v obliki socialne podpore prispe tudi neposredno do najrevnejših ljudi. Po mnenju nekaterih naj bi bili njegovi socialni, razvojni in zdravstveni programi vredni več 10 milijonov dolarjev letno (Združeni narodi 2006). Trenutno upravlja vsaj štiri bolnišnice, dvanajst klinik in enako število šol in dva agrikulturna centra. Zdravstvena oskrba je veliko ceneje kot pri drugih javnih ali zdravstvenih ustanov, njegovi člani imajo tudi vrsto ugodnosti. Njegove programi so učinkovitejši in uspešnejši od državnih (Združeni narodi 2006). Podpira in vodi celo vrsto socialnih razvojnih programov, upravlja bolnišnice ter izobraževalne ustanove, nudi storitve in dobavlja opremo. Veliko priljubljenost pa si je gibanje ustvarilo s številnimi dobrodelnimi akcijami (Schuster 2006). Pod njihovim okriljem delujejo tudi Emdaški odbor za islamsko usmiljenje, Osrednja tiskarska služba in razvojno društvo Jihad Al binna. Slednje je odgovorno za vrsto ekonomskih in infrastrukturnih razvojnih in obnovitvenih projektov v Libanonu. Al-shahid je socialno združenje, ki razbremenjuje življenjske in izobraževalne stroške družinam, ki so izgubili otroka v boju (Združeni narodi 2006).

Šiitska skupnost je zelo odvisna od Hezbollaha in njegovih institucij socialnega varstva. Z učinkovitim upravljanjem programov mu je uspelo precej zvišati njihovo življenjsko raven (MERIA 2007). Seveda je potrebno omeniti, da socialne storitve niso na voljo izključno šiitom, temveč tudi sunitom in celo ostalim prebivalcem Libanona, torej tudi nemuslimanom. Prav zaradi tega ima med svojimi podporniki tudi pripadnike drugih ver. Tako njegov ugled narašča istočasno pa omogoča pritok in rekrutiranje novih članov (United Kingdom Parliament, Committee on foreign affairs 2008). Z omenjenimi programi Hezbollah pridobiva nove in nove podpornike ter simpatizerje. S tem, ko pomaga šiitom, istočasno tudi polni svoje vrste in novači ljudi, ki so pripravljeni se boriti na takšen ali drugačen način za Hezbollah in za šiitsko skupnost.

Šiiti v Libanonu ne gledajo na Hezbollah kot samo neko vojaško organizacijo in politično stranko, temveč kot ponudnika socialne pomoči in varstva ter borca za šiite. Zelo zanimivo je videti kako gledajo nanj ljudje, ki so neposredno v stiku z njim. O tem govori izpoved libanonske žene in matere Malikah Sroor, ki pripoveduje kaj se je dogajalo med in po

izraelski agresiji na Libanon leta 2006. Pravi, da se velikokrat vpraša kje je in kaj dela vlada, kajti večino problemov in težav dejansko reši Hezbollah. Prav za prav naredi Hezbollah poleg že omenjenih stvari tudi odvažanje odpadkov, popravljanje šol, itd. Najprej pripoveduje, da končani agresiji Izraela, ki je za seboj pustila uničeno infrastrukturo po celi državi, kako je Hezbollah organiziral skupine mladih moških, ki so se imenovale gradbene skupine Jihad, hodile od hiše do hiše in ponujale svojo pomoč ljudem in popravljale škodo povzročeno na domovih. Prav tako je med vojno v glavnem mestu zmanjkalo vode, vendar je Hezbollah organiziral oskrbo z vodo po mestu. Kot, da že to ni dovolj, na koncu še pove, da več kot polovico šolnine za njeno hčer plača prav Hezbollah. Hčer Zeinab pravi, da želi v prihodnosti postati nova generacija Hezbolaha, saj si hoče postati zdravnica, ki bo delala zanj z namenom pomagati ljudem v stiski. Točno tako kot Hezbollah dela sedaj. Več kot očitno je, da je Hezbolahu uspelo zapolniti praznino, ki sta jo pustila država in vojska (Schuster 2006). Na to kaže tudi socialno-ekonomski položaj pripadnikov in podpornikov. Najštevilčnejši so revni kmetje in prebivalci revnih predelov Bejrut. Toda po drugi strani so je med njimi tudi mala buržoazija - trgovci, mali lastniki zemljišč, učitelji, strokovnjaki in uradniki (SEMP 2005).

5.4.4 INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKE AKTIVNOSTI

Kot sem že zgoraj omenil so množični mediji eno izmed orožij teroristov. Zato ni nič čudno, da veliko terorističnih skupin in organizacij uporablja medije kot svoje glasnike. Toda samo nekateri si jih dejansko tudi lastijo. Med njimi je Hezbollah, ki upravlja in vodi satelitsko televizijsko (al-Manar oziroma svetilnik) in radijsko postajo (al-Nour oziroma luč) ter časopis, ki so pomembno sredstvo v psihološki vojni in služijo širjenju sporočil in idej celotnemu tako arabskemu kot tudi širšemu svetu (MEF 2004). Tako televizijska kot radijska postaja in časopis so pod nadzorom Oddelka za informiranje, katerega direktor je član Posvetovalnega sveta, oddelek sam pa je podrejen neposredno in izključno samo voditelju Hezbolaha (Azani 2000). Televizijska postaja je polnopravna in ponuja širok izbor novic, komentarjev in zabave. Prav tako spodbuja, glorificira in upravičuje terorizem in nasplošno boj proti Izraelu. Njen glas ne seže samo po Libanonu temveč po celotnem arabskem in muslimanskem svetu (med drugim tudi Libanonci po svetu). Dnevno naj bi jo gledalo približno 10 milijonov ljudi, v glavnem Libanonci, Palestinci in Izraelci, ki so tudi glavna publika. Televizijska postaja se nahaja v šest nadstropni zgradbi v šiitskem predelu Bejruta in ima vse kar mora tovrstna postaja imeti. Ustanovljena je bila leta 1991 z iransko pomočjo, danes pa večino sredstev dobi od Hezbolaha. Zaposlenih ima okoli 300 ljudi različnih

narodnosti, Libanoncev, Egipčanov, Jordancev, Palestincev, Maročanov in Američanov. Televizijska postaja je ključni element v psihološkem bojevanju in propagandi (MEF 2004). Kot zanimivost je treba omeniti tudi, da je Hezbollahov centralni internetni biro leta 2003 izdal video igrico, v kateri so igralci nagrajeni za streljanje in ubijanje Izraelcev. To kaže na to, da skuša na svoje ciljno publiko vplivati na več načinov. Ciljna publika pa so stari in mladi (ADL 2007).

5 SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZE

Hezbollah je izvrsten primer političnega subjekta, ki pri doseganju svojih ciljev premeteno izbira sredstva. Je libanonski endemit, ki mu širom sveta ni para. Od svojega nastanka v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja in vse do danes, se je dobesedno ukoreninil v libanonsko družbo in njeno družbeno življenje. Kljub temu, da nikoli ni stal na čelu države, ima vseeno močan vpliv na politične odločevalce v državi, ki je znana po svoji politični nestabilnosti. Njegova vloga je veliko večja kot vloga katere koli druge politične stranke ali gibanja v državi. Svoje politične cilje skuša doseči tako na konvencionalen kot tudi na nekonvencionalen način. Po eni strani ima svoje poslance v parlamentu, ki zagovarjajo načela in vrednote ter ideje Hezbolaha skozi politične procese. Po drugi strani pa ima do zob oborožene vojake, ki so vrhunco usposobljeni in izurjeni ter pripravljeni poseči po orožju vsak trenutek. Pa vendar oboje ni dovolj, da bi lahko pojasnili njegov uspeh in njegovo moč. Prave moči mu ne zagotavlja vso tisto orožje, ki si ga lasti, temveč množica ljudi, ki v Hezbolahu vidi borca za svobodo, to je šiitska skupnost v Libanonu in njene diaspore razstresene po svetu. Oni in Hezbollah živijo v nekakšni simbiozi; Hezbollah zagotavlja živež in nasploh pomoč za boljše življenje, te pa mu v zameno izkazujejo večno zvestobo in podporo. To dvosmerno, medsebojno učinkovanje in sodelovanje je obema izoblikoval identiteto, kakršno imata danes. Prav tako lahko rečemo, da je Hezbollah država v državi, saj na območjih, kjer so šiiti večinsko prebivalstvo, torej tam kjer vlada Hezbollah, veljajo drugačni zakoni kot drugod po državi. Na omenjenih območjih ima Hezbollah postavljeno mrežo institucij, ki so učinkovitejše od državnih. Te institucije tvorijo Hezbollahovo infrastrukturo. Ljudje se lahko vanj enostavno vključijo preko njegovih manjših organizacijskih enot, ki delujejo po območjih, kjer prevladujejo šiiti. Seveda morajo pred vstopom in stalnim članstvom opraviti vrsto preizkusov. Ko je indoktrinacija za kandidati te postanejo člani Hezbolaha. Te se naprej razvrsti glede na njihova pričakovanja, dosežene

rezultate in sposobnosti, v strukture Hezbolaha, najsi bodi vojaške enote ali politično stranko ali ostale civilne enote.

Tukaj pa nastopi čas za verifikacijo zastavljene hipoteze, ki pravi da je razlog za uspešnost in priljubljenost Hezbolaha moč najti v dejstvu, da mu ljudje bolj zaupajo kot državnim institucijam in ostalim političnih subjektom v Libanonu. Zaradi tega se ljudje – predvsem šiitska skupnost – vanj aktivneje vključuje. Tukaj najdemo elemente socialnega kapitala, to so zaupanje in medosebni odnosi, kar omogoča dobro sodelovanje in večje uspešnost Hezbolaha. Med procesom politične participiranje Hezbolaha poteka oblikovanja solidarnostne skupine šiitske skupnosti. Hezbolah vzdržuje vso to množico ljudi tako, da jim oblikuje skupnostno identiteto, s katero se lahko pripadniki med seboj poistovetijo in kolektivno delujejo. Krepi pripadnost k šiitski skupnosti, hkrati pa omili poistovetenje z ostalimi vlogami v družbi. Kar lahko tudi pojasni zakaj šiiti obiskujejo ustanove pod okriljem Hezbolaha.

Tekom let postane Hezbolah najmočnejše šiitsko fundamentalistično gibanje izven Irana, čeprav v Libanonu živita samo 2% vseh šiitskih muslimanov. Uspe mu hiter preboj od nepomembne skupine do medijsko najprepoznavnejše organizacije v Libanonu in svetu (Kramer 1993, 539 in 544).

6 LITERATURA

1. Adam, Frane. 1987. *Politična participacija kot sestavina kvalitete življenja*. Ljubljana: ISU (poročilo).
2. Aljazeera. 2009. *March 14 bloc wins Lebanon election*. Dostopno prek: <http://english.aljazeera.net/news/middleeast/2009/06/20096813424442589.html> (20. junij 2011).
3. Anti-defamation league. 2007. *Hezbollah releases anti-Israel war game*. Dostopno prek: http://www.adl.org/main_Terrorism/special_force_2.htm (6. april 2011).
4. Anti-defamation league. 2008. *Glossary of key terms and events in Israel's history – Lebanon war of 2006*. Dostopno prek: http://www.adl.org/israel/advocacy/glossary/lebanon_war_2006.asp (11. april 2011).
5. Azani, Eitan. 2006. *Hezbollah, a global terrorist organization*. Dostopno prek: <http://www.ict.org.il/Articles/tabid/66/Articlsid/231/Default.aspx> (29. november 2010). (<http://www.investigativeproject.org/documents/testimony/260.pdf>).
6. Axford, Barrie. 2002. Political participation. V *Politics: an introduction (second edition)*, ur. Axford Barrie, Gary K. Browning, Richard Huggins in Ben Rosamond, 120-158. London: Routledge.
7. Bakri, Nada. 2011. *Resignations deepen crisis for Lebanon*. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/2011/01/13/world/middleeast/13lebanon.html?_r=4&pagewanted=1 (15. junij 2011).
8. Barnes, Samuel in Max Kaase. 1979. *Political action: mass participation in five western democracies*. Beverley Hills, CA: Sage.
9. Brezovšek, Marjan. 1997. Politična participacija: prispevek k analizi participativne demokracije. *Teorija in praksa* 32 (3-4): 199-202.
10. CIA World Fact book. 2010. *Middle East: Lebanon*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/le.html> (22. november 2010).
11. Coleman, James S. 1988. Social capital in the creation of human capital. *The American Journal of sociology* (94). Dostopno prek: <http://econ.tau.ac.il/papers/publicf/Zeltzer2.pdf> (17. november 2010).

12. Collelo, Thomas. 1987. *Lebanon: A country study*. Dostopno prek: <http://countrystudies.us/lebanon/> (22. november 2010).
13. Combs C., Cynthia. 1997. *Terrorism in the Twenty-first century*. New Jersey: Prentice Hall.
14. Dakič Prelc, Drago. 2004a. Terorizem in Evropa 2: Na izkušnjah z domačim proti mednarodnemu terorizmu. *Revija Obramba* 36 (5): 49-51.
15. --- 2004b. Terorizem in Evropa 3: Je rešitev v nasilju nad nasiljem. *Revija Obramba* 36 (6): 49-51.
16. Dedeoglu, Beril. 2003. Bermuda triangle: comparing official definitions of terrorist activity. *Terrorism and political violence* 15 (3): 81-110.
17. Della Porta, Donatela. 2003. *Temelji politične znanosti*. Ljubljana: založba Sophia.
18. Egypt News. 2009. *Political activities for Hezbollah*. Dostopno prek: <http://news.egypt.com/en/political-activities-for-hezbollah.html> (12. april 2011).
19. El-Basha, Thomas. 2011. *Mikati forms 30-member Lebanon cabinet*. Dostopno prek: <http://www.dailystar.com.lb/2011/Jun-13/Lebanon-appoints-new-government.ashx#axzz1PAdvHEDb> (14. junij 2011).
20. Field, John. 2003. *Social capital*. London, New York: Routledge.
21. Ganor, Boaz. 2002. *Terror as a strategy of psychological warfare*. Dostopno prek: <http://www.ict.org.il/Articles/tabid/66/Articlsid/82/Default.aspx> (15. november 2010).
22. Gus, Martin. 2003. *Understanding terrorism: challenges, perspectives and issues*. Thousand Oaks: SAGE publications.
23. Hamzeh, A. Nizar. 1993. *Lebanon's Hizbullah: from islamic revolution to parliamentary accomodation*. Dostopno prek: <http://ddc.aub.edu.lb/projects/pspa/hamzeh2.html> (29. november 2010).
24. Hanser, Rob. 2008. National and international threats: regional profiles. V *Organized crime: from trafficking to terrorism*, volume2, ur. Frank Shanty in Patit Paban Mishra, 56-59. Santa Barbara: ABC-CLIO.
25. Homer-Dixon, Thomas. 2002. *The rise of complex terrorism*. Dostopno prek: http://www.foreignpolicy.com/articles/2002/01/01/the_rise_of_complex_terrorism (17. november 2010).
26. International institute for strategic studies. 2006. *Analysis: Hezbollah a force to be reckoned with*. Dostopno preko: <http://www.iiss.org/whats-new/iiss-in-the-press/press-coverage-2006/july-2006/hezbollah-a-force-to-be-reckoned-with/> (11. april 2011).

27. Janda, Keneth, Jeffrey M. Berry in Jerry Goldman. 1992. *The challenge of democracy: government in America*. Boston: Houghton Mifflin company.
28. Kramer, Martin. 1993. Hizbullah: the calculus of Jihad. V *Fundamentalisms and the state*, ur. Marty E. Martin in R. Scott Appleby, 539-556. Chicago in London: The University of Chicago press.
29. Krunić, Zoran. 1997. *Strategija posrednega nastopanja: način uresničevanja agresivnih političnih ciljev brez odkrite uporabe oboroženega nasilja*. Ljubljana: Unigraf.
30. Levitt, Matthew. 2005. *Hezbollah finances: funding the party of god*. Dostopno prek: <http://www.washingtoninstitute.org/templateC06.php?CID=772> (19. maj 2011).
31. Middle east forum. 2004. *Al-Manar: Hizbullah tv*. Dostopno prek: <http://www.meforum.org/583/al-manar-hizbullah-tv-24-7> (6. april 2011).
32. The Middle East review of international affairs – MERIA. 2007. *Islamist groups in Lebanon*. Dostopno prek: <http://meria.idc.ac.il/journal/2007/issue4/jv11no4a3.asp> (8. december 2010).
33. New York Times. 2006. *Clashes spread to Lebanon as Hezbollah raids Israel – Africa and Middle east – international herald tribune*. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/2006/07/13/world/africa/13iht-web.0713mideast.2188501.html?_r=1 (11. april 2011).
34. Now Lebanon. 2009. *Lebanon's national-unity cabinet formed*. Dostopno prek: <http://nowlebanon.com/NewsArchiveDetails.aspx?ID=125341> (15. junij 2011).
35. On War. 2000. *Wars of the World: Black September in Jordan 1970-1971*. Dostopno prek: <http://www.onwar.com/aced/data/bravo/blacksept1970.htm> (23. november 2010).
36. Ovendale, Ritchie. 1999. *The origins of Arab-Israeli wars*. London, New York: Longman.
37. Pavič, Lojze. 2007. *Motivacijski in psihosocialni vidiki sodobnega samomorilskega terorizma*. Specialistično delo. Ljubljana: FDV.
38. Paxton, Pamela. 1999. Is social capital declining in the United states? A multiple indicator assessment. *American Journal of sociology* 105 (1): 77-127.
39. Prezelj, Iztok. 2006. Teroristično ogrožanje nacionalne in mednarodne varnosti. *Varstvoslovje* 8 (1): 18-30. Fakulteta za policijsko-varnostne vede, Ljubljana 2006.
40. Putnam, Robert. 1993. *Making democracy work: civic traditions in modern Italy*. New Jersey: Princeton university press.

41. Repe, Božo. 2005. *Sodobna zgodovina*. Ljubljana: Založba Modrijan.
42. Radio televizija Slovenija. 2009. *Izid volitev v Libanonu nejasen vse do konca*. Dostopno prek: <http://www.rtvlo.si/svet/izid-volitev-v-libanonu-nejasen-vse-do-konca/204711> (26. junij 2011).
43. Schuster, Henry. 2006. *Hezbollah's secret weapon*. Dostopno prek: http://articles.cnn.com/2006-07-24/world/schuster.hezbollah_1_hezbollah-jihad-construction-lebanon-s-shiite?_s=PM:WORLD (9. maj 2011).
44. Slackman, Michael. 2009. *U.S. – backed alliance wins in Lebanon*. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/2009/06/08/world/middleeast/08lebanon.html> (11. junij 2011).
45. START. 2008. *Terrorist organization profile: Hezbollah*. Povzeto po MIPT. Terrorism knowledge base. Dostopno prek: http://start.umd.edu/start/data/tops/terrorist_organization_profile.asp?id=3101 (6. marec 2011).
46. Stone, Wendy in Jody Hughes. 2002. *Social capital: empirical meaning and measurement validity*. Australian institute of family studies. Dostopno prek: <http://www.aifs.gov.au/institute/pubs/RP27.pdf> (17. november 2010).
47. Suburban emergency management project. 2005. *Lebanon's Hizbullah – conventional political party or terrorist group?* Dostopno prek: http://www.semp.us/publications/biot_reader.php?BiotID=183 (1. december 2010).
48. United Kingdom Parliament. 2008. *Foreign affairs committee – fifth report*. Dostopno prek: <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200708/cmselect/cmfaaff/142/14202.htm> (6. december 2010).
49. Varnostni svet. 2004. *Resolucija 1559, S/RES/1559/2004*. Dostopno prek: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/498/92/PDF/N0449892.pdf?OpenElement> (11. april 2011).
50. Varnostni svet. 2006. *Resolucija 1701, S/RES/1701/2006*. Dostopno prek: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/465/03/PDF/N0646503.pdf?OpenElement> (11. april 2011).
51. Wikipedia. 2011. *Members of the 2009-2013 Lebanese parliament*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Members_of_the_2009-2013_Lebanese_Parliament (15. junij 2011).

52. Voice of America. 2011. *After months of dissent, Lebanon forms new government*. Dostopno prek: <http://blogs.voanews.com/breaking-news/2011/06/13/after-months-of-dissent-lebanon-forms-new-government-2/> (12. junij 2011).
53. Zadeh, Nouri Ali. 2006. *Iran – provider of Hezbollah's weaponry*. Dostopno prek: <http://www.asharqalawsat.com/english/news.asp?section=1&id=5651> (1. december 2010).
54. Združeni Narodi. 2006. *Lebanon: The many hands and faces of Hezbollah*. Dostopno prek: <http://www.irinnews.org/report.aspx?reportid=26242> (1. december 2010).
55. Zionism. 2006. *Timeline of Hezbollah attacks*. Dostopno prek: http://www.zionism-israel.com/dic/Hezbollah_timeline.htm (10. maj 2011).